נגד הכפייה הדתית — למחרת יום הבחירות

את אוסף פסליו של איש־השעשועים הניו־יורקי בילי רוז.

לכן ניראה טדי כמועמד אנטי־דתי, וכל בוחר הבין כי הצבעה עבורו היא הצבעה נגד התפשרות עם הכפייה הדתית.

★ ★ ★

בעזרת שני סרסורים

טדי קולק הוכיח, כי הוא תלמיד נאמן של מורו ורבו דויד בן־גוריון. בין הצהרות חגיגיות לבין הביצוע ה־אפור, למד טדי קולק במשך שנים, רו־בצת תהום — ובמיוחד בשטח הקנוניות הדתיות. וכאשר סותרים צרכי הביצוע את רוח ההצהרות — אבוי להצהרות.

במשך השנים שטדי קולק שימש נושא־כלים לדויד בן־גוריון, יכול היה ל־היווכח כי הדתיים הם, אחרי ככלות הכל, שותפים מצויינים. הם מקבלים את ה־נתח שלהם, ומייד משתררת דממה על פני השטח. אין להם שום עמדה ב־ענייני בטחון, ולא בבעיות כלכלה ושכר. הם מצפים לאתנן, וברגע שהם מקבלים אותו הם מוכנים להביא את המשלם למלוא סיפוק תאוותיו.

טדי קולק נתמלא בתאווה עזה לשאת על ראשו את כתר ראש העיר ירושלים. על כן, כאשר רק נוצרה ההזדמנות לקנות את חסדי העסקנים הדתיים, מיהר לשלם את המחיר — ואבוי להצהרות.

כמו בכל עיסקה מסוג זה פעל גם כאן הסרסור. הפעם היו אלה שני סר־סורים מנוסים: האחד ח"כ רפ"י ההדש יצחק נבון, השני גיבור פרשת תל־גיבורים יצחק רפאל.

נבון מכיר את עסקני הדת. בימי היותו מזכירו של דויד בן־גוריון ראה אותם בתהפוכותיהם וקשר עם רובם קשרים אישיים אמיצים. מיד כאשר הוברר ש־הדתיים עשויים לשמש לשון־המאזניים ב־עיריית ירושלים, ניכנס נבון לתמונה ו־יצא להטות את הלשון לצד מועמד רפ"י.

ראש־העיר טדי קולק *

הוא מצא מולו בן־זוג נוח. יצחק רפאל החליט לנקום במערך על פירסום פרשת השוחד וצורת הטיפול של לוי אשכול בפרשה זו. הוא גם הבין שכדאי לו להכניס טריז בין הדתיים לבין המערך, ולסכן על־ידי כך את השתתפות ה־דתיים בקואליציה הממשלתית. וזאת ל־אחר שהיה ברור לו כי הוא עצמו לא מועמד עתה לכהונת שר או סגן־שר.

באמצעותו של רפאל נוצר הקשר גם עם אגודת־ישראל. אגודת־ישראל מעוניי־נת בתרומותיהם של מספר מיליונרים באמריקה, שלפי השמועה יש לטדי קולק השפעה אישית עליהם. גם בעבר היה זה טדי קולק שסייע, או הפריע, הכל בהתאם לנסיבות, לעסקי השנור המסונפים של משפחת פרוש הירושלמית, החולשת על עמדת אגודת־ישראל בבירה.

המשא־והמתן התפתח בצעדים מהירים ב־יותר. הדתיים, שידעו כי ברית בינם לבין קולק עשוייה להדהים את הציבור הדתי, מיהרו לנסח שורה של תביעות דתיות ראוותניות. בין השאר:

- סגירת מספר רחובות בירושלים ב־פני תנועה בשבתות,
- מתן הקצבות מוגדלות לתלמידי־תורה,
- חלוקת מענקים למוסדות־סעד דתיים,
- הגדלת חלק העירייה בתקציב ה־חינוך העצמאי,
- דחיקת המוניות מן הרחובות הרא־שיים בשבת,
- סגירת „כיכר השבת" בשכונת גאו־לה, אשר על חופש־המעבר בה בשבתות כבר נשפך לא פעם דם.

טדי קולק, שראה לפניו רק מטרה אחת, היה מוכן לכל. כי זוהי מהותו של בי־צועיסט. אין כל חשיבות לעקרונות — אם בכלל ישנם עקרונות. העיקר להשיג את המטרה.

לרפ"י ניתנו חמישה מנדטים, מתוך 21 המקומות במועצת העירייה. שלוש המפלגות הדתיות קיבלו ששה. צירוף זה לבדו היה מבטיח רוב לקולק. אבל ב־חומה הדתית נתגלתה פירצה רצינית: ה־נבחר של פועלי אגודת־ישראל, שלמה דרוק, הודיע כי לא ילך בלי המערך. לדרוק היה חשבון משלו: מאז הברית בין מנהיג פא"י המנוח בנימין מינץ עם מפא"י, מוסיפה מפלגת פועלי אגודת־ישראל לשרת בנאמנות את מפא"י.

★ ★ ★

בית הרב הראשי

טדי קולק מצא את עצמו עם עשרה — אחד פחות מן הדרוש. הוא נאלץ לחפש שותף נוסף. ושוב נזרקו העק־רונות לגל האשפה, כשטדי קולק הושיט את ידו לעבר גח"ל. ראשי רפ"י הם אשר יצרו בזירה המפלגתית את המונח „בלי חרות ובלי מק"י." עתה הותר גם חרם זה, ובלבד שטדי יוכל לזכות ב־חמשת המנדאטים של גח"ל בירושלים.

המערך, שהבין כי נוצח, ניסה לעלות על העגלה. ח"כ משה ברעם, האיש ה־חזק של מפא"י בירושלים, פנה ברגע האחרון אל קולק והציע לו שהמערך יצטרף לקואליציה, עם חמשת נציגיו, תוך הבטחת ראשות העיר לקולק עצמו — אם אחרי שנתיים יסכים קולק להחזיר את המישרה למרדכי איש־שלום. ברעם אף רמז, כי המערך יהיה מוכן לוותר על תביעה זו ולהסכים לכהונת קולק במשך ארבע שנים.

אך קולק דחה את ההצעה. הוא ידע, שאם יכהן איש המערך אפילו כסגן ראש העיר, תהיה שליטתו בעירייה חזקה משל שליטת ראש העיר, מכיוון שהמנגנון הו־קם על־ידי המערך ונתון להשפעתו.

לגח"ל לא היו תנאים מיוחדים. שכרם היה בעצם העובדה ששותפו בשלטון, והו־דח יריבם המפא"יי מרדכי איש־שלום. הם קיבלו מספר תיקים והוסיפו לבנה משלהם על חומת הכפייה הדתית. נציגם במשא־ומתן, משה נסים, הרחיב את תחו־לת ההסגר של שבת גם על רחוב בל־פור. בהסכם הקואליציוני נאמר, כי יש לאסור תנועה ברחוב זה, כדי לשמור על קודשת בית־הכנסת בית הילל של הסטו־דנטים. הסיבה האמיתית היתה, כי ב־אותו רחוב, בדיוק מול בית הילל, גר אביו של משה נסים, הרב הראשי יצחק נסים רחמים.

עד כה לא הצליח הרב הראשי הספרדי למנוע תנועת מכוניות בשבתות לפני בי־תו, שכן גם במישטר הכפייה החמור ביותר אי־אפשר להטיל עוצר ליד ביתו של כל איש דתי. מה גם, שבבית הסמוך גרה שרת החוץ גולדה מאיר, שבשבתות נער־כות בביתה ישיבות של ראשי מפא"י, הבאים במכוניותיהם.

במכירה הכללית של העיר לכפייה ה־דתית, לא היה איכפת לטדי קולק ש־עוד רחוב ייסגר.

★ ★ ★

הביצה בה שקע

שעות מעטות אחרי שחתם על ה־סכם המכירה, טס ראש־העיר המיועד לניו־יורק. חיכתה לו שם עבודה דחופה למען מוזיאון ישראל. על כן לא הספיק לענות על השאלות הרבות, שאזרחי ה־עיר רצו להציג לו. אולם הוא הספיק להצדיק את כניעתו לדתיים: „גם בקוא־ליציה הקודמת," הצהיר, „היה הסכם כ־זה, שלא קויים. אני מתכוון לקיים אותו."

רמז ראשון למה שביצוע ההסכם הזה עשוי לגרור אחריו ניתן מעל עמודי הארץ. כתב אמנון רובינשטיין: „...עיק־רו של דבר הוא מעילתו של מר קולק באמון תומכיו. האם שכח את ציבור בוח־ריו? האם חשב לרגע מה יאמרו האנשים שתמכו בו מעבר לכל מחיצה מפלגתית? האם יכלו האנשים שבחרו בו להעלות בדעתם כי הוא, מכל האנשים, ימכור את עירם למפדת? הפוליטיקה מחייבת פש־רות, וההצלחה היא צו עיקרי לפוליטי־קאי, אך יש גבול גם לפשרה ויש מק־רים שבהם היא הופכת להטעיה של צי־בור הבוחרים. לעתים גרועה ההצלחה הנקנית בהשפלה מכשלון הנישא בכבוד.

"...הכתרתו של האדמו"ר החדש מס־מנת שפל חדש בביצת העסקנות הפולי־טית בישראל, בה התאווה לשלטון מעבי־רה גם אנשים טובים על דעתם. זו ה־ביצה בה שקע מר קולק, אפילו יחבוש שטריימל כל ימות השנה."

מה שהמשפטן השנון כתב בצורה כה קולעת הרגישו גם אזרחים פשוטים יותר של העיר ירושלים. אחרי שהספיקו ל־התגבר על התדהמה הראשונה של בגידת קולק, החלו מתכוננים לתגובה מעשית. הסביר אחד מהם, נהג מונית: „אני עוד לא יודע מה בדיוק נעשה. אבל בטוח שנעשה משהו. אני לא יודע אם זה יביא לשינוי ההסכם הזה. אבל דבר אחד אני יודע: אנחנו לא נעשה איזה הפגנה קטנה ונלך הביתה. אנחנו נצא כל שבת ל־רחוב. בבקשה, שטדי קולק יגייס את ה־בריונים שלו מהישיבות, שירגמו אותנו באבנים. אנחנו מוכנים. חשבנו שהוא יעזור למלחמה הזאת, ושנוכל לשמור על חופש התנועה שעוד נשאר בעיר, בלי קרבות־רחוב, ובלי דם. אבל אחרי מה שהוא עשה — לא נשארה ברירה. אני לא יודע איך ומתי — אבל ברור לגמרי: דם יישפך בירושלים."

* משמאל: כתב הארץ יעקוב ג'יימס רוזנטל.

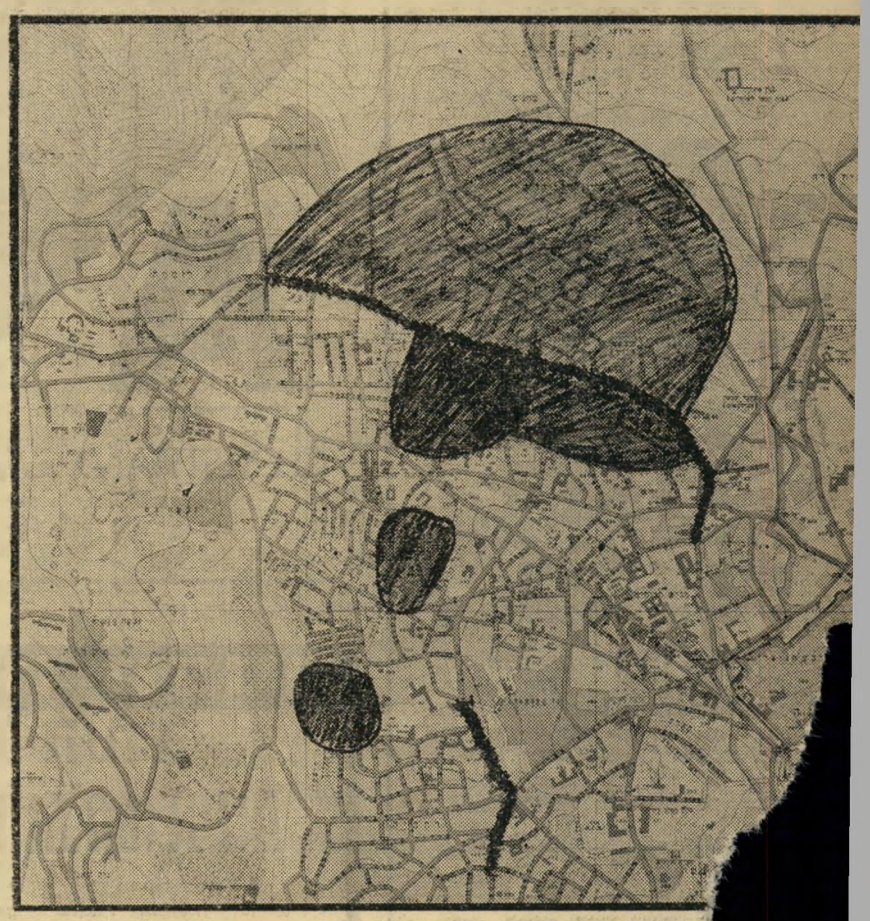

המכורה

כך ייראה מרכז העיר ירושלים, על פי ההסכם שחתם טדי קולק עם העסקנים הדתיים. האזורים המושחרים הם ...הן אסור יהיה לנסוע בשבתות. למעלה: אזור השכונות הצפוניות בית־ישראל, ..., כרם אברהם, גאולה, תל־ארזה ומאה־שערים. הכביש, המודגש בקו שחור ...וב מלכי ישראל, המתמשך מזרחה עד לשער מנדלבאום. רחוב יפו, עורק התח־... של ירושלים, עובר בין שתי מובלעות דתיות, ותהיה צפוייה לו סכנת חסימה ... עם הדתיים. הכביש המושחר בתחתית המפה הוא הקטע החדש שייחסם, ...כם הקואליציוני החדש, ליד ביתו של הרב הראשי לישראל יצחק ניסים רחמים.